PRINCIPLES OF TERMINOLOGICAL RESEARCH. ROMANIAN AND FOREIGN CONTRIBUTIONS

Corina Sandiuc

Assist., PhD, "Mircea cel Bătrân" Naval Academy of Constanţa

Abstract: In this paper, we aim to achieve an overview of the theoretical foundations of terminology, as a scientific discipline and as a field of study, from a lexicographical and discursive point of view. In this regard, we will make a brief presentation of the emergence and development of terminology as a theoretical science, and of the existing orientations in both Romanian and foreign terminological research. This will allow us to point out a number of characteristics of the specialized terms, with multiple applications, such as defining the relationship term-concept, illustrating lexical-semantic features in general; and, not least, analysing the terms' relationship with the common language.

Key-words: terminology, term, concept, specialized language, common language

1. Teoria clasică cu privire la terminologie

În modelul tradiţional, precum şi în dezvoltările lui ulterioare, nevoile normalizatoare au prevalat în faţa nevoilor lingvistice. Importanţa lingvisticii şi a componentei sale pragmatice este, practic, ignorată, stabilindu-se ca limbaj unificator logica.[1] Reprezentanţii Cercului de la Viena au privit termenul ca pe o *etichetă* ce denumeşte un *concept* sau o *unitate a cunoaşterii* şi se defineşte în funcţie de raporturile pe care le întreţine cu alte concepte dintr-un anumit domeniu de specializare.[2] Pe scurt, teoria tradiţională a terminologiei are ca obiect relaţia dintre concepte şi termeni; accentul se pune pe definirea conceptelor, pe izolarea sensului, înainte de a stabili

eticheta corespunzătoare - termenul.

Cuvântul este un produs natural, pe când termenul este un produs artificial, convenţional, obţinut prin "*aplicarea unei denumiri unui anumit concept*"; astfel,

[1] *A. Bidu-Vrănceanu, 2000.*
[2] Se face distincţia dintre *termen*, utilizat într-un singur domeniu, şi *cuvânt*, care poate aparţine mai multor domenii simultan şi interesează lexicologia, nu terminologia.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)

"*termenul verbalizează cunoştinţele*".[3] De asemenea, spre deosebire de relaţia semnificat-semnificant, (care caracterizează cuvântul) relaţia concept-termen se doreşte a fi una univocă, ceea ce înseamnă că fiecare termen ar trebui să denumească un singur concept şi fiecare concept să fie denumit de un singur termen. În plus, aceşti termeni-etichete din teoria tradiţională a terminologiei au doar o funcţie referenţială, se ataşează unor concepte care reprezintă entităţi abstracte, care funcţionează în afara textului. Astfel, termenii nu sunt niciodată modificaţi de context, deci nu lasă loc niciunei consideraţii pragmatice.[4] Acest principiu făcea o distincţie clară între unităţile lexicale care aparţineau limbajului general şi cele care aparţineau limbajului specializat, pentru wüsterieni, conceptele limbajelor specializate fiind „*incompatibile cu cele ale lumii cotidiene*"[5]

Această teorie a terminologiei îşi găseşte ecoul mai ales în rândul organizaţiilor internaţionale de standardizare, care consideră că limbajele de specialitate trebuie să evite orice sursă de neînţelegere prin cultivarea principiilor monoreferenţialităţii, univocităţii, non-ambiguităţii. Într-adevăr, dacă termenii sunt „identităţi unice", etichete, atunci dispare ambiguitatea polisemiei sau a sinonimiei. În timp, însă, acest postulat a fost exprimat mai nuanţat:

„În mod ideal, relaţia termen – concept într-un limbaj de specialitate trebuie să ofere garanţia că un termen dat este atribuit doar unui singur concept şi că un concept este reprezentat numai de un singur termen." (norma ISO704)

Mulţi teoreticieni din domeniul terminologiei împărtăşesc acest punct de vedere, considerând că dezideratul clasic wüsterian de monosemie a termenilor ar trebui prezentat mai puţin categoric pentru că polisemia există transdisciplinar prin transferul conceptual de la o disciplină la alta.[6]

Cu toate acestea, în general, se crede că o corespondenţă univocă termen - concept reduce ambiguitatea şi îmbunătăţeşte comunicarea specializată, facilitează crearea ierarhiilor conceptuale reprezentând structura cognitivă a unui domeniu specializat şi ajută la clasificarea şi compilarea de terminologii standardizate. Totuşi, după cum observă unii teoreticieni, aceste teorii sunt greu de pus în practică.[7] Se afirmă chiar că ar fi imposibil să

[3] *A. Bidu-Vrănceanu, 2000.*
[4] *I. Desmet, 2007, p. 4.*
[5] *A. Bidu-Vrănceanu, 2000.*
[6] *P. Dury, op. cit., pp. 17-18.*
[7] *J. Pearson, 1998, p. 15.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)

se determine dacă un element lexical dintr-un text este utilizat ca parte a vocabularului general sau ca termen.[8]

2. Teorii moderne ale terminologiei

Parte din principiile fixate de terminologia tradiţională se menţin şi astăzi, în unele abordări şi lucrări de specialitate[9], chiar dacă pe plan terminologic au apărut noi nevoi (cum ar fi cele ale ţărilor oficial bilingve sau plurilingve: Canada, Belgia, Suedia) şi influenţe (dezvoltarea instrumentelor de inginerie lingvistică, apariţia lingvisticii aplicate etc.).

Chiar dacă nu se poate ignora importanţa istorică a şcolii vieneze în consolidarea problemelor atât teoretice cât şi practice privind teoria termenilor, la o examinare critică, această teorie are limitele sale.[10] Un număr tot mai mare de cercetători recunosc neajunsurile modelului tradiţional, analizând în lucrările lor aspecte ignorate în teoria tradiţională: limitarea câmpului de aplicare al terminologiei la standardizare dintr-o perspecivă strict sincronică, ignorarea combinaţiilor lexicale, a textului şi a contextului, neglijarea aspectelor pragmatice şi sociologice ale terminologiei (tipuri de locutori, situaţia de comunicare, diferitele grade de formalizare a discursului aparţinând diferitelor categorii socio-profesionale etc.).[11]

Recent, studiile terminologice şi-au extins sfera de acţiune, acoperind cercetări de la aspecte conceptuale până la aspecte fonetice sau formale. Alături de studiile sincronice, au apărut şi studii diacronice şi a fost aplicată o teorie a conceptelor mai avansată şi mai flexibilă. Se caută,

de asemenea, noi paradigme de cercetare a terminologiei, care să ajute la depăşirea limitelor teoriei tradiţionale.[12]

Unii teoreticieni[13] analizează termenii şi felul în care aceştia sunt utilizaţi, astfel introducând explicit sau implicit perspectiva diacronică a evoluţiei termenilor. Tot în acest sens, se vorbeşte despre evoluţia istorică a terminologiei. Natura conceptului a fost, de asemenea, examinată critic, progres important marcat de recunoaşterea interacţiunii dinamice dintre limbajul comun şi terminologia ştiinţifică. Se pune accent pe relaţia

---

[8] *Ibidem.*
[9] *Unul dintre cei mai importanţi adepţi ai teoriilor wüsteriene este H. Felber. (Vezi H. Felber, 1987)*
[10] *Vezi şi R. Temmerman, 2000, p. 15: „Traditional terminology confuses principles, i.e. objectives to be aimed at, with facts which are the foundation of a science. By raising principles to the level of facts, it converts wishes into reality".*
[11] *I. Desmet, op. cit., p. 4.*
[12] *Vezi M. T. Cabré, 2000;J. Pearson, 1998;R. Temmerman 2000.*
[13] *Vezi R. Temmmerman, 2000 şi J. Pearson, 1998.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7
BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)

flexibilă dintre concepte şi termeni şi se subminează astfel statutul conceptului din teoria tradiţională, considerându-se că limitele unui concept sunt greu de definit şi că unele fenomene terminologice pot fi mai bine descrise utilizând structuri conceptuale mai puţin rigide.

O perioadă de cotitură în istoria terminologiei o repezintă anii '70-'80. Acum are loc primul colocviu dedicat definirii conceptului de terminologie, care era pentru prima dată considerat a fi studiul sistematic al denumirii conceptelor sau a noţiunilor domeniilor specializate ale cunoaşterii, dar şi ca studiul practicii terminologice, considerate prin prisma funcţiei sale sociale. De asemenea, acesta este momentul când se impun influenţele sociolingvistice şi cele ale şcolii amenagiste, care constituie atât o critică, cât şi o redistribuire a demersului wüsterian.[14]

În perioada actuală terminologia este privită drept o „disciplină de teren"

„în contact direct cu planul social şi care răspunde nevoilor reale ale utilizatorilor. În afara funcţiei sale cognitive, este şi o practică socială, care impune o abordare pragmatică."[15]

În crearea de terminologii, aspectele sociolingvistice (mediul şi atitudinea utilizatorilor, predilecţia pentru un termen sau altul) sunt considerate elemente esenţiale.

Această perspectivă asupra terminologiei este mai în ton cu cerinţele societăţii contemporane, unde reflecţiile epistemologice au lasat locul unor atitudini mai pragmatice. Nevoile comunicative reale, care necesită eficienţă au făcut să păleasca importanţa principiilor teoretice din spatele chestiunilor terminologice. Motivul pentru această schimbare este atribuit unor serii de transformări ce au vizat disciplinele ştiinţifice şi societatea însăşi. Centrul de interes

s-a schimbat de la forma potrivită, eticheta potrivită la o abordare mai pragmatică şi mai funcţională a terminologiei. Această schimbare a fost impusă de noile abordări din lingvistica teoretică, care au abandonat gramatica prescriptivă, de politicile lingvistice din ce în ce mai numeroase care au ca scop adresarea problemelor de conflict lingvistic şi de importanţa pe care terminologia o are în ţările non-europene, cum ar fi Canada. Aceste aspecte, la care s-au adăugat progresele uimitoare din domeniul ştiinţelor computerizate au modificat semnificativ munca terminologică atât a instituţiilor cât şi a cercetătorilor.

[14] *Cf. I. Desmet, op. cit., pp. 4-5.*
[15] *I. Busuioc, M. Cucu, 2003.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)

Teoriile terminologice moderne resping atitudinea prescriptivă a tradiţionaliştilor, care asociau un concept cu un singur termen, şi merg până intr-acolo încât acceptă existenţa expresiilor sinonimice şi existenţa variantelor terminologice. Se acceptă faptul că un concept poate avea atâtea reprezentări câte situaţii de comunicare există. Termenii sunt acum studiaţi în contextul situaţiilor comunicative şi astfel nu mai sunt consideraţi elemente de dicţionar disparate sau parte componentă a unui limbaj semi-artificial. Această predilecţie către analiza contextuală şi comunicativă a terminologiei aduce cu sine noi metode de compilare şi redare a informaţiei terminologice.[16]

3. Relaţia termen - concept

Conceptul reprezintă un element al gândirii, care constituiepunctul de plecare în orice muncă terminologică.[17] Conform lui F. Rastier, conceptul preexistă termenului:

"Le terme est une unité factice de médiation entre la pensée rationnelle et le langage (...) le concept préexiste au terme. On sait que le terme est réputé exprimer univoquement un concept."[18]

Conceptele sunt reprezentări mentale atribuite unor lucruri, fiinţe, acţiuni, situaţii etc. exprimate lingvistic în urma unui:

„...proces de abstractizare, care face parte din dezvoltarea în plan cognitiv a subiectului uman, prin care entităţi individuale sunt grupate în clase conform unor caracteristici similare, pertinente, repetitive."[19]

Astfel, termenul nu este decât un intermediar între gândirea raţională şi limbaj.

În aceaşi ordine de idei, se consideră că aceste concepte sunt o „*matrice de decupaj conceptual*", care arată cum este structurată conceptual realitatea înconjurătoare, prin diferitele sisteme de cogniţie. Necesităţile comunicării umane cer, însă, ca aceste „*diferenţe de decupaj*" să

fie depăşite, întrucât apropierea metodelor conceptuale reprezintă apropierea între civilizaţii.[20]

Conceptul este pentru unii cercetători sinonim cu *noţiunea* (ex. Afnor), însă, mulţi terminologi disting între cei doi termeni. Conceptul este definit:

---

[16] *Vezi J. C. Sager, 1990, p. 58.*
[17] *H. Felber,1984, p. 102, apud K. Kageura, 2002, p. 17.*
[18] *F. Rastier, 1995, p. 46, apud M.-M. Rizea, 2009, p. 46.*
[19] *I. Busuioc, M. Cucu, op. cit.*
[20] *Se dă exemplul conceptului pâine, care are reprezentări diferite în funcţie de culturile cărora li se adresează. Cu toate acestea, indivizi din culturi diferite vor şti că desemnează un aliment de bază pentru om. (Cf. I. Busuioc, M. Cucu, op. cit.)*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)

„...printr-o definiţie sine qua non, pe când noţiunea nu este decât descrisă printr-o definiţie lexicografică, urmată în general de exemple care precizează modul său de utilizare semantică şi sintactică în discurs, independent de o teorie dată."[21]

Se atribuie denumirile de „idei dure" pentru *concepte* şi „idei moi" pentru *noţiuni*, prin analogie cu ştiinţele dure şi moi."[22] Pentru lucrarea noastră preferăm utilizarea denumirii de *concept* recunoscută de majoritatea lingviştilor ca fiind corespondentul mental al termenului.La rândul său, M. Diki-Kidiri distinge între *concept* şi *semnificat*, propunând pentru semnificat termenul *precept*. Pentru el un concept este un artefact, în vreme ce preceptul reprezintă locul unor percepţii cultural determinate:

"Le concept, quelle que soit la définition qu'on lui donne (archétype, pool de traits pertinents, idée essentielle, ensemble de jugements cohérents, etc.), résulte d'une activité mentale d'organisation de l'expérience humaine au sens large, de catégorisation d'objets à des fins d'identification. Le concept permet à l'homme d'élaborer son savoir. Mais l'ensemble des traits pertinents d'un concept ne se retrouve pas forcément dans le mot ou l'expression verbale qui sert à le désigner. La dénomination la plus adéquate, la mieux acceptée, est bien plus souvent celle qui s'intègre le mieux à la langue et à la culture de la communauté des locuteurs. La dénomination apparaît ainsi comme fortement liée à une perception culturelle inscrite essentiellement dans la relation signifiant/signifié ou plus précisément signifiant/percept lorsqu'il s'agit de terminologie et donc de langue de spécialité." [23]

Apariţia de noi concepte determină crearea de noi termeni corespunzători, deoarece, după cum sublinia D. Rovenţa-Frumuşani, relaţia dintre *termen* şi *concept* are:

„...numeroase actualizări lingvistice, ca şi mutaţii semnificative de tipul: conceptele noi impun semnificanţi lingvistici noi, iar conceptele vechi, reinterpretate necesită redefinirea

termenilor consacraţi."[24]

Terminologia devine astfel, uneori, neologie.Acest fenomen are loc odată cu progresul ştiinţific atunci când apar noi discipline şi tehnologii, sau se înnoiesc discipline şi tehnologii mai vechi.

[21] *Y. Gentilhomme, 2000, p. 66, apud M.-M. Rizea, 2009, p. 42.*
[22] *Ibidem.*
[23] *M. Diki-Kidiri, 1999,p. 580.*
[24] *D. Rovenţa-Frumuşani, 1995, p. 103.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)

Pentru că se ocupă de comunicarea cu ajutorul limbajelor de specialitate, terminologia necesită o serie de instrumente lingvistice caracteristice, care trebuie să corespundă exigenţelor unei comunicări optime, caracterizate prin exactitate, claritate, concizie. Aceste instrumente (lexicale, morfologice, sintactice) aparent nu diferă foarte mult de cele utilizate în comunicarea generală. Cunoştinţele de specialitate pot fi vehiculate prin unităţi lingvistice (cuvinte, grupuri de cuvinte, litere, abrevieri, acronime etc.) sau non-lingvistice (simboluri) numite termeni sau unităţi terminologice, care denumesc obiecte concrete sau abstracte.

Există diferite percepţii asupra naturii termenilor, şcoala de la Viena subliniază aspectul nomenclatural artificial al terminologiei, considerând termenii ca fiind creaţii sistematice şi deliberate ce reflectă natura sistematică a conceptelor, în timp ce studii mai recente subliniază aspectul natural al terminologiei, aplicând un cadru mai flexibil descrierii fenomenelor terminologice.

Chiar dacă cele două poziţii sunt uneori prezentate ca fiind conflictuale, ele sunt de fapt complementare, ambele perspective fiind indispensabile pentru captarea complexităţii acestui fenomen terminologic.

4. Termen şi limbaj specializat

Prin termen înţelegem unitatea lexicală, formată din unul sau mai multe cuvinte, care desemnează un concept aparţinând unui limbaj specializat.

Mulţi terminologi par să fie de acord cu această definiţie. Pentru A. Bidu-Vrănceanu, de exemplu, termenul reprezintă:

„*un element al unei terminologii sau al unui limbaj specializat, reprezentând denumirea cunoştinţelor din acest domeniu*.”[25]

Se consideră, în general, că relaţia dintre denumire şi concept este reflexivă şi biunivocă, astfel termenii au fost analizaţi ţinând cont de caracteristicile lor cele mai importante: univocitatea, monoreferenţialitatea şi precizia.

M. C. Conçeisão consideră că forma lingvistică a conceptului (semnificantul) are la bază identificarea unor elemente denominative care să corespundă unor elemente de definiţie. Transpuse la nivel lingvistic,elementele definiţiei pot corespunde unuia sau mai multor morfeme, adică uneia sau mai multor caracteristici semnificative. Termenul este,

[25] *A. Bidu-Vrănceanu, 2000.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)

astfel, o sinteză lingvistică a conceptului,[26] accesul către concept fiind posibil în urma analizei comportamentelor discursive şi a analizei morfosintactice a termenului.[27]

Termenii sunt utilizaţi în comunicarea specializată; datorită lor, oamenii se pot

exprima, pot schimba idei şi pot structura o disciplină,[28] ei sunt aşadar nişte semne lingvistice care permit exprimarea şi comunicarea, într-o limbă naturală, a unor cunoştinţe specializate.[29]

În acest context, conceptele reprezintă:

„*...placa turnantă, asigurând trecerea de la percepţia realităţii, în infinitatea aspectelor ei, la comunicare graţie unui inventar limitat de semne ordonate într-un sistem.*"[30]

Comunicarea specializată este, aşadar, posibilă datorită transpunerii conceptelor în limbă prin intermediul termenilor. Avem de a face cu o codificare a conceptelor în semne lingvistice.

Când vorbim despre termeni, vorbim despre specializare; termenii sunt unităţi lingvistice care realizează o comunicare specială, profesională. Această comunicare profesională nu ar fi posibilă la nivel individual, deoarece pentru a se manifesta ea are nevoie de o colectivitate care să realizeze o comunicare profesională în comun. Rolul limbajului specializat, la fel ca al

oricărui limbaj, este astfel, înainte de toate, acela de a comunica cunoştinţe specifice.[31]

5. Terminologie internă - terminologie externă

Datorită lui E. Wüster, abordarea terminologiei a fost mult timp onomasiologică (se pleacă de la concept pentru a găsi termenul care se potriveşte). Prin urmare polisemia şi sinonimia sunt excluse (sau, în cel mai rău caz, considerate accidentale) din acest model

[26] Vezi şi A. Rey, 1995, p. 24: "*For current terminology, the fundamental opposition between concepts and terms too often appears as a dichotomy between thought and language. In this field, the best-known theories form a rather idealistic and un-dialectic intellectual construct which immediately postulates a conceptual structure which must be matched item by item by a suitable terminological structure.*"
[27] *M. C. Conçeisão, 1999, p.33.*
[28] *Vezi M. T. Cabré, 1999, p.80.*
[29] *Vezi M. Diki-Kidiri, op. cit., p. 574.*
[30] *I. Busuioc, M. Cucu, op. cit.*
[31] *G. Mounin este extrem de elocvent în acest sens: "...il paraît bien imprudent de croire, comme en 1928, Hjlemslev – lequel a largement appliqué son axiome – que „la terminologie est une question de goût". Elle ne touche pas aux réalités, poursuit-il, oubliant que la science est une oeuvre collective, qu'une langue, même une langue scientifique, est un instrument de communication et que le néologue impénitent, si génial soit-il, est presque toujours sanctionné sur ce point par l'échec... L'histoire de la linguistique,comme celle de beaucoup d'autres sciences est un immense cimetière de voiture terminologiques." (G. Mounin, 1974)*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)

care pune monosemia şi univocitatea la rang de virtuţi. În plus, termenii n-au valoare contextuală, nici co-textuală sau pragmatică.[32] Asadar, din perspectiva terminologiei wüsteriene, polisemiaterminologicăeste considerată o anomalie, o „imperfecţiune”,[33] care se cere rezolvată, pe cât posibil, prin omonimie.

Reţinem distincţia fundamentală dintre principalele două direcţii de dezvoltare a terminologiei: terminologia internă (adresată specialiştilor şi guvernată de idealul impunerii univocităţii semantice şi a monoreferenţialităţii termenului) şi terminologia externă (adresată nespecialiştilor care manifestă interes pentru cercetarea lexicului comun în relaţie cu cel specializat).

Terminologia internă (normativă, tradiţională, clasică) este descriptivă şi normativ-prescriptivă. Ea propune un model ideal al monosemiei universale, o monosemie care nu permite nicio asemănare cu limba comună, deoarece comunicarea trebuie să fie precisă, univocă, pentru a nu lăsa loc de interpretări şi pentru a realiza o comunicare profesională riguroasă.[34] Pentru această orientare, terminologia este studiul sistemelor noţionale care structurează un domeniu specializat; cercetarea terminologică, în acest caz, are ca obiectiv reprezentarea câmpului noţional şi stabilirea noţiunilor precise. Printre cei care susţin acest principiu se află: R. Dubuc, care consideră că scopul terminologiei este “să furnizeze termenii proprii unei activităţi, structurându-i pentru a facilita utilizarea.”[35]

Aşadar, terminologia internă este utilizată în comunicarea strict specializată a celor care activează într-un domeniu şi este reprezentată de lexicul utilizat în textele specifice unui domeniu ştiinţific pentru vehicularea informaţiilor ştiinţifice. Cu toate acestea, este independentă de context. Caracterul acestui tip de terminologie este unul prescriptiv, normativ, ea însăşi fiind rezultatul normalizării, prin intermediul organismelor internaţionale care se ocupă de impunerea termenilor ştiinţifici: ISO (International Organisation for Standardisation), Afterm (Association Française de la Terminologie), TermNew (Reţeaua Internaţională a Terminologiei, creată de Infoterm), TermRom (Asociaţia Română de Terminologie). Norma terminologică veghează la evitarea ambiguităţii în crearea de neologisme. Aceasta presupune crearea de termeni acolo unde

[32] *I. Desmet, 2007, p. 3.*
[33] *„En tous cas, pour ces terminologues, si la polysémie existe dans une terminologie, elle est vue comme une imperfection qui empêche le bon fonctionnement de la communication - ce qui est aussi difficile à prouver qu'à réfuter - et qu'il faut donc éliminer aussi tôt que possible.”). (H. Béjoint, 1989, p. 406)*
[34] *Vezi M.-M. Rizea, 2009, p. 18.*
[35] *R. Dubuc, 1985, p. 6.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7
BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)

sunt necesari, dar nu există încă şi normalizarea celor care există, dar sunt necorespunzători.[36]

Felul în care este perceput termenul cunoaşte modificări semnificative între 1930-1990. Se pleacă de la viziunea tradiţională a terminologiei interne din anii `30 şi se ajunge până la viziunea modernă a terminologiei externe din anii `90. Terminologia externă (terminologia ca ştiinţă) îşi găseşte expresia în mai multe teorii noi, care propun o viziune inovatoare asupra termenului. Acesta este situat în discurs, în contextul lingvistic şi comunicativ real. Astfel, aspectul lingvistic nu mai este ignorat; abordarea este una semasiologico-descriptivă, renunţându-se la abordarea strict sincronică şi intradomenială; variaţia terminologică şi polisemia sunt în sfarşit acceptate ca fenomene naturale.

Terminologia externă are ca principiu fundamental punerea sub semnul întrebării a postulatului wüsterian, potrivit căruia termenul este monosemantic şi monoreferenţial şi urmăreşte:

"...utilizarea adecvată a sensului specializat şi folosit de vorbitorul obişnuit datorită

extinderii multor termeni specializaţi în limba comună, în etapa actuală." [37]

La acest fenomen a contribuit explozia informaţională din ultimele decenii, care, prin intemediul diversificării mijloacelor de comunicare în masă, a permis terminologiilor ştiinţifice să-şi împartă termenii cu publicul larg şi unele cu altele. Acest fenomen a fost descris de F. Gaudin ca fiind *„o democratizare a cunoaşterii"*, sau *„o socializare a cunoaşterii"*.[38] Acelaşi autor depăşeşte sfera strict terminologică, propunând o abordare sociologică a terminologiei, fără a neglija latura istorică a unui studiu lingvistic al terminologiei.Se favorizează, astfel, trecerea spre cercetări interdisciplinare.[39]

Terminologia, în acest caz, este dependentă de context şi are la bază analiza textelor de circulaţie largă sau a celor din manualele disciplinelor. Este o terminologie făcută de lingvişti pentru nespecialişti, care are un caracter esenţial descriptiv, funcţia normativ-prescriptivă, atât de importantă pentru terminologia internă fiind aici doar implicită.

---

[36] *Organisme de normalizare, precum AFNOR, intervin în astfel de cazuri, selectând dintr-o listă de termeni sinonimi pe cel ce va deveni termen oficial. L'Office de la langue française din Quebec, de exemplu, asigură dezvoltarea limbii franceze a Administraţiei prin oficializarea termenilor, adică prin normalizarea şi difuzarea termenilor aprobaţi.*
[37] *A. Bidu-Vrănceanu, 2007, p. 23.*
[38] *F. Gaudin, 2003, p. 151.*
[39] *A. Bidu-Vrănceanu, 2000.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7
BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)

Recunoaşterea faptului că termenii apar în diverse contexte lingvistice şi că au variante care sunt deseori determinate de context năruieşte viziunea idealistă conform căreia nu există sau nu ar trebui să existe decât o singură denumire pentru un concept şi viceversa. Pentru a justifica diferitele sensuri ale aceluiaşi termen, după cum apar în texte, s-a acceptat faptul că un termen poate aparţine mai multor domenii, unde va fi definit diferenţiat. Astfel, divizarea în vocabulare separate în funcţie de domeniu a fost o pre-condiţie necesară pentru teoria terminologică care până atunci excludea existenţa naturală a omonimelor.

A. Toma consideră că tocmai "fluxul neîntrerupt" *termen-cuvânt* este cel care permite

unificarea rezultatelor terminologiei interne, normative cu cele ale terminologiei externe, lingvistice:

"*...această întâlnire nu poate fi decât benefică pentru ambele tabere: lingvistul poate furniza normatorului instrumente care să asigure perenitatea în limbă a desemnării conceptului, iar specialistul poate deschide lingvistului accesul la taxonomiile conceptuale fără de care descrierea semantică ar rămâne arbitrară, inexactă*."[40]

Aşadar, în urma acestei prezentării succinte a fundamentelor teoretice ale terminologiei, ca disciplină ştiinţifică şi ca domeniu de studiu lingvistic, constatăm faptul că dezideratul clasic wüsterian de monosemie a termenilor ar trebui prezentat mai puţin categoric, pentru că polisemia poate exista transdisciplinar, prin transferul conceptual de la o disciplină la alta. Mai mult decât atât, cele două abordări, tradiţionalistă şi modernă, sunt complementare, deoarece reprezintă două perspective de analiză a terminologiei: una normativă, a specialiştilor, care folosesc termenii pentru fixarea informaţiei ştiinţifice şi realizează comunicarea specializată şi una mai flexibilă a nespecialiştilor, care folosesc termenii în condiţiile reale ale comunicării.[41]

Bibliografie

BÉJOINT, Henri, 1989, „A propos de la monosémie en terminologie", în: *Meta*, XXXIV, 3,

pp. 405-411.

[40] *A. Toma, 2006, p. 40.*
[41] *M. T. Cabré, 1999, p. 13.*

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)

BIDU-VRĂNCEANU, Angela, 2000, *Lexic comun, lexic specializat*, Bucureşti: Editura

Universităţii din Bucureşti http://ebooks.unibuc.ro/filologie/vranceanu/part347bibl.htm

BIDU-VRĂNCEANU, Angela, 2007, *Lexicul specializat în mişcare. De la dicţionare la texte*,

Bucureşti: Editura Universităţii.

BUSUIOC, Ileana, CUCU, Mădălina, 2003, *Introducere în terminologie*, Universitatea din

Bucureşti: http://ebooks.unibuc.ro/filologie/terminologie/index.htm

CABRÉ, M. Teresa, 1999, *Terminology: Theory, methods and applications*, Amsterdam-

Philadelphia: John Benjamins.

CABRÉ, M. T., 2000, – *Elements for a theory of terminology: Towards an alternative*

paradigm în: Terminology vol. 6, nr. 1, Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins, pp.

35–57.

CONÇEISÃO, Manuel Celio, 1999, „Terminologie et transmission du savoir: (re)construction(s) de concepts", în: *Sémantique des termesspécialisés*, Publications de

l'Université de Rouen, pp.33-42.

DESMET, Isabel, 2007, "Terminologie, culture et société. Éléments pour une théorie

variationniste de la terminologie et des langues de spécialité", în: *Cahiers du Rifal, terminologie, culture et société*, pp. 3-13: http://www.rifal.org/cahiers/rifal26/crf-26-01.pdf

DIKI-KIDIRI, Marcel, 1999, „Le signifiè et le concept dans la dénomination", în: *Meta*, XLIV,

4, pp. 573-581.

DUBUC, Robert, 1985, *Manuel pratique de terminologie*, Brossard (Quebec): Linguatech.

DURY, Pascaline, 1999, „Les variations sémantiques en terminologie: étude diachronique et

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)

comparative appliquée à l'écologie", în: *Sémantique des termes specialisés*, Publications de l'Université de Rouen, pp 17-18.

GAUDIN, François, 2003, *Socioterminologie. Une approche sociolinguistique de la terminologie*, Bruxelles: Editions Duculot.

MOUNIN, George, 1974, *Dictionnaire de la linguistique*, Paris: Presses Universitaires de France.

PEARSON, Jennifer, 1998, *Terms in Context*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

REY, Alain, 1995, *Essays on Terminology*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

RIZEA, Monica-Mihaela, 2009, *De la monosemie la polisemie în terminologia ştiinţifică actuală,* (teză de doctorat), Bucureşti. http://rd.softwin.ro/publications/linguistics/DE_LA_MONOSEMIE_LA_POLISEMIE_IN_TERMINOLOGIA_STIINTIFICA_ACTUALA_.pdf

ROVENŢA-FRUMUŞANI, Daniela, 1995, *Semiotica discursului stiinţific*, Bucureşti: Editura Stiinţifică.

SAGER, Juan Carlos, 1990, *A Practical Course in Terminology Processing*, Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins.

TEMMERMAN, Rita, 2000, *Towards New Ways of Terminology Description. The Sociocognitive-Approach*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

TOMA, Alice, 2006, *Lingvistică si matematică: terminologie, limbaj, discurs,* Bucureşti: Editura Universităţii

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, ISBN: 978-606-8624-03-7

BDD-V3982 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:09 UTC)